

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

De pretio justo rerum, paragraph. 4.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

foler) subintelligitur tacita conditio, si vulgare, seu arbitarium, quod constituitur communi hominum aestima^{tio}ne, spectata naturali ratione, secundum d^{ic}ūm rerum naturas, non in se, sed in ordine ad usus humanos, juxta cuiuscunque regionis consuetos mores: quod quidem triplex est: primo, summum, quod etiam appellatur maximum, supremum, rigorosum: secundum, medium seu mediocre seu moderatum: tertium, infimum: solet v.g. ulna panini ad summum valere triginta duobus Iulij, erit ergo hoc pretium supremum; ad minus triginta vel viginti novem; erit hoc infimum: intermedium inter prae*dicta* erit mediocre. Quantum debet distare infimum vel medium à supremo, ut justum sit, certa regula definiiri non potest, sed prout in foro, & communibus negotiationibus sine fraude appetet.

22. Quæres: in Siciliæ regno adest lex, ne quis emat segetes nondum collectas, atque adeo, ne quis vendat frumentum in spe. Debetne ergo limitari pro nostris regionibus, præcedens allata doctrina? respondeo, nequaquam, quia lex non loquitur de vendentibus segetes, secundum spem futuræ messis, sed de vendentibus, ementibusque sub determinato pretio ipsum frumentum, antequam colligatur, quod est longe diversum, ut patebit ex ipsa lege, quam inferius h^e examinabimus, cum de contractu Massariorum & Mercatoris.

g. to. i. Pragmat. Regni Siciliae. Tit. 6. prag. 4. h. Infr. § 7. num. 10.

§. LV.

De pretio justo rerum.

Pramitto, pretium justum duplex esse: alterum dicitur legitimum, quod publica autoritate vel lege constituitur, idque in indivisibili consistit, ita ut non possit inullo præteriti: alterum est naturale, seu

a. Less. l. c. 21. diff. 2. Mol. l. cit. diff. 347. Delugo d. 26. sec. 4. & 5. & passim.

2. Pari modo, ad juste decernenda ejusmodi pretia, debet b^e attendi hominum (etiam imprudentium) aestimatio, dummodo sit sine fraude, & communis, quanti scilicet res aestimantur, & venduntur communiter. Certè imprudentes sunt Indi, qui argentum & aurum vendunt, seu commutant vilibus tintinabulis & similibus crepidijs, & tamen, quia tanti communiter illa ibi aestimantur, non judicatur venditio vel emptio injusta.

b. l. pretia rerum. ff. ad l. falcid.

Quinque capita, unde crescant vel decrecent rerum pretia.

3. Ut autem id sine errore, cognoscatur;

Ddd.

eat, subdam hic breviter capita, unde abundantia enim, vel inopia pecunie minuit, vel auget rei valorem, ut patet in Indijs, ubi quia est multa argenti, ariquie copia, numerosiore pecunia, atque adeo carius res distrahuntur.

*Ex parte emptorum, & venditorum, Vbi
An exteris carius possit vendi?*

Quando enim hi non taxant intra latitudinem pretij vulgaris, ut si taxa ab ipsis designata essetclare(nam in dubio, & pro Magistratu) supra supremum premium vel infra insimum, erit d, (nisi in aliquibus rarissimis casibus obstatet bonum publicum) injusta, & etiam in conscientia non servanda. Hæc autem capita confusè satis, & sparsim ab authoribus approbara, ad quinque ordinatim reduco. Primum se tenet ex parte rei venditæ; secundum pretij; tertium eminentium & vendentium; quartum ex parte seu ratione expensarum; quintum ex parte modi vendendi.

c Mol. t. 2. d. 364. §. convenienter etiam.
d Sanch. l. 1. cons. c. 7. dub. 5. late id probans. e L. omnino Delago t. 2. de just. d. 26. fcc. 5. à num. 53.

Ex parte rei venditæ.

4. Primum ergo, quod se tenet ex parte rei venditæ, est abundantia, vel penuria mercium; hæc enim auget premium, illa minuit. Huc reducitur notitia, & antiquitas rerum, quæ quia raritatem indicant, premium augent, ut in fructibus novis, & imaginibus & statuis antiquis.

Ex parte pretij.

5. Secundum est ex parte pretij. A-

quod in officinis valer quatuor aureis,

posse

f Caet. 2. 2. q. 77. art. 7. g Less. l. 2. c. 21. d. 4. n. 33. alijq apud ipsum. h Barthol. à S. Faust. Rebel. Megala apud Dian. p. 1. tr. 8. ref. 23. 53. 78. Adde Palatium mox referendum.

7. Hinc propter eamdem rationem, qui emit in gratiam venditoris, v.g. rogatus, potest emere minoris; & qui vendit in gratiam emptoris, potest vendere pluris. Sanè Palatius i dixit, pallium,

posse à te emi duobus, si rogaris: & De- tibus multis, propter rationem dictam, dugo / Palatum refert, nec tamen refel- non autem advenientibus paucis. Et lit. Ioannes item la Crux, potest quis illud item nono puto nō improbabile, , (ait) emere censem jam impositum posse principem statuere, ut pro exteris , minori pretio taxæ, solum quia ro- res vendantur supremo vulgari pretio, gatur; subdit Diana m: Poterit igi- pro civibus medio: aliquid enim con- tur pro censu imposito ad rationem cedendum videtur civibus, qui oneri- , quinque pro eentenario, dare tantum bus propriæ civitatis perpetuo subsunt; , uncias octuaginta, rogatus tamen at ut ijsdem exteris vendantur supra enixè.

i Palatinus, v. emptio. 1 Delug. t. 2. de juf. d. 26. sec. 4. n. 44. m Diana l. c.

8. Hinc denique respondetur ad il- lam dubitationem, an exteris possit a- liquando vendi? utique posse mm col- ligitur ex dictis, quia per adventum multorum exterorum, v. g. in appul- su tremum regiarum, crescit multi- tudo ementium, atque adeo augentur pretia rerum: vendor ergo his exteris vendere poterit hoc justo supremo pre- tio, civibus autem ex liberalitate illud remittere. contentus modico, quod vigebat antea. Quid si exteris sint in- frequentes, ita ut non pariant augmen- tum pretij? respondeo, tunc non posse exteris supra supremum vulgare res vendi: ratio est, quia si supponis pre- tium vulgare persistere, injuria ipsis fieret, si illud pro ipsis non servaretur. Idem dic, quando advenientibus mul- tis exteris confluueret item multa copia mercii: nam tunc quod crescit ex una parte, decrescit ex alia.

mm l. Mol. d. 346. Lessl. c. dub. 4. nn. 30. Fag. de contr. l. 5. c. 27. n. 14.

9. Non absimili modo sentiendum de principe, sed magistratu in taxando pretio pro ijsdem exteris: solum enim illi concedo, ut possit augere pretium pro omnibus, etiam incolis, advenien-

tibus multis, propter rationem dictam, non autem advenientibus paucis. Et illud item nono puto nō improbabile, posse principem statuere, ut pro exteris res vendantur supremo vulgari pretio, pro civibus medio: aliquid enim con- cedendum videtur civibus, qui oneri- bus propriæ civitatis perpetuo subsunt; at ut ijsdem exteris vendantur supra omne justum pretium; nullo modo puto probabile, quia pretium supra su- premum, injustum clare est.

n Colligitur ex Mol. Lessl. Fagund.

An ijsdem exteris possit concedi, ut suas merces carius vendant, dicam in- fra §. 5. n. 1.

Ex parte seu ratione expensarum &c.

10. Quartum caput se tenet ex parte expensarum &c. Pericula enim, & dam- na, & expensæ venditorum communi- ter occurrentia, in quarrendis transpor- tandis, conservandis mercibus, earum pretium augment: contra, facilitas, secu- ritas &c. minuunt.

11. Dixi (communiter occurrentia) nam ex eo, quod peculiaris mercator multum de suis mercibus perdit, v. g. ob furtum, ob naufragium, ob quid si- mile à se passum, non augetur legitimè pro ipso pretium, quasi ob id possit vendere carius. Ratio est, quia res tanti valet, quanti per se estimatur commu- niter, non autem o, quanti tibi ob in- fortunitum, vel imprudentiam valuit. Quod si naufragium, v. g. vel fuit com- mune multis mercatoribus, vel fuit ta- le, ut induceret penuriam mercium, tunc profecto crescat sine dubitatione pretium, sed non ob unius mercatoris causam, ut ex se patet.

o Salae d. 39.

Ddd 2

12. Huc

12. Huc spectat, quando res pluris per licitationem sub hasta, huc facit, de venduntur apud unum artificem insignem, vel mercatorem, quam non ejus qua mox separatim n. 23.

15. Dixi (regulariter) nam tum in censibus, praesertim novis, tum quando taxa est constituta in gratiam venditorum, quod raro fit, hoc non habere locum, monet Lessius r.

r Leff.l.2.c.27.c.4.n.34.

16. Vendere anticipato, vendere cum pacto retrovendendi, & quedam alia huic pertinentia, quia particularibus scant difficultatibus, sigillatim de illis inferius est tractandum.

Necessitas & utilitas mercis quomodo augent pretium?

13. Huc etiam reducitur licentia, qua mercatores possunt vendere aliqua quanto carius, ex ipso officio mercandi: cum enim hi assidue laborent, expensasque faciant circa merces, unde cogantur alias lucrandi occasiones relinquerre, atque negotia alia posthabere, idque in commodum Reip., cuius interest habere mercatores ex officio congruum est, ut haec licentia ijs concedatur in pretio vulgari: nam si adest legitimum, non potest supra hoc mercator vendere, quia in taxatione legitimi, jam haberi solet ratio officij mercatoris. Puto autem q. eum, qui non est mercator ex officio, posse aliquando ex consequenti vendere pretio, quo ex officio vendunt mercatores, quia posito, quod mercatores ita vendunt, ejusmodi pretium jam fit vulgare in civitate.

p Leff.l.2.c.21.nro.4. Salas de empt. d.29.num.1. q Leff.l.c.n.29.

Ex parte modi vendendi.

14. Quintum caput se tenet ex parte modi vendendi. Vendere enim v.g. ut dicitur, ad minutum, cum habeat plus difficultatis & minus utilitatis, regulariter auget pretium; vendere autem ad magnam quantitatem, propter rationes contrarias, diminuit. Vendere item

17. Porro ex dictis colligi potest, qua ratione intelligendum sit, ex illis duab. causis, necessitate & utilitate, augeri rerum pretia. Nam distinguendum est. Vel enim necessitas & utilitas mercium est communis, & tunc auger, ut dictum est, pretium, quia tunc erunt plures ementes &c. Vel est solum emptoris, & tunc non auger pretium; ratio à posteriori est, quia sic posses esurienti, præ fame periclitanti, vendere centum aureis unicum panem; ratio vero à priori, quam tradit S. Thomas, quem omnes sequuntur, est, quia nullus potest vendere, quod suum non est: at utilitas ementis, non est ulla ratione venditoris. Vel denique necessitas & utilitas est ex parte venditoris, quia nimurum venditori res vendenda necessaria est, utilis, commoda, & tamen illam vendit, in gratiam emptoris, & tunc potest venditor augere pretium; priuatio enim hujus commoditatis immo & justæ oblectationis, est ve- luti

Iuti lucrum cessans, & damnum emer-
gens ipsi venditori: communis enim
est doctrina t, infra mox tradenda,
quando aliquid vendis, in gratiam em-
ptoris, modo illi cum veritate signifi-
ces, tibi ex ea venditione tantum lucri
vere cessare, vel tantum damni consur-
gere, te posse ejusmodi lucrum dam-
numque pretio compensare.

s. Th. 2. 2. q. 27. art. 1. Molin. Roderic.
Sot. Navar. Less. quos citat Barth. à S. Faust.
in Speculo Conf. d. 6. q. 7. t apud Less. l. c.
a. n. 26. Salas dub. 3. num. 2. Mol. d. 352. §.
ut u. autem.

*Quo pretio res emenda vel ven-
denda?*

18. His præmissis, regula generalis
est hujusmodi. Quando adest taxa
principis, illa debet sub pena restitu-
tionis observari, quæ, cum ut dixi, con-
sistat in indi visibili, non habet mediū,
summum, infimum. Quando vero
ea taxa non adest, tunc servandum est
pretium vulgare, quod quia habet tres
illos gradus, licitum est cuilibet, quem
velit, in vendendo, eligere. Atque in
hoc raro innititur lucrum justè ne-
gotiantium; emunt enim infimo pre-
tio, vendunt supremo.

19. Circa hanc regulam habet tres sive
exceptiones, sive declarationes. Primo
enim, si post dictam taxam mutantur
circumstantiae, ut si appareat abundan-
tia, vel superveniat sterilitas, taxa sta-
tim evadit iusta u; quare non erit or-
dinariè servanda.

u Sanch. l. 1. conf. c. 7. dub. 5. late pro-
bans.

Dixi (ordinariè) propter quosdam

raros casus, quando meta ponitur in
gratiam venditorum, ut in censibus;
Rursus si princeps sciat, & patiatur, populum
non vendere, juxta taxam, sed pretio
vulgari, tunc tacite videtur consentire:
idque, etiam si unum b vel alterum pu-
niat, cæteris dissimilatis: nam unius
castigatio videtur facta ad experien-
dum, an alij taxæ legem acceptent?
Denique si res tua notabiliter (nam pa-
rum pro nihilo reputatur) sit melior,
vel notabiliter sit pejor, quam res, quæ
communiter in foro venduntur, pluris
potes, vel minoris debes vendere, quia
taxa semper intelligitur de rebus ordi-
nariæ bonitatis. Si pretium rerum in
foro augeatur, ex malitia aliquorum,
vide infra, cum de Monopolio.

x Less. l. c. dub. 2. nu. 13. a Salas du. 6.
b Fag. d. contr. lib. 5. c. 37. n. 6.

Merces extraordinaria quanti?

20. Secundò, res, quæ non habent
communem usum, ut gemmæ, canes,
faltones, picturæ, statuæ, cantus, saltatio,
usu mulieris, interesse come-
dijs &c. licet probabile sit, & securius,
ut aliqui e sentiunt, non posse vendi,
quanti potes, quia pretia debent com-
mensurari valori rationabili rerum, ta-
men est etiam probabile, posse d, quia
res (ait Toletus) quæ non habent pre-
tium constitutum, nec à principe, nec
ab usu fori, habent valorem ex mera
voluntate ementis, & vendentis, juxta
illud, *Vnusquisque in rebus suis est mo-
derator & arbitrus: Vel quia, cum in
his nulla necessitas (ait Valentia & Sà)*
cogat emptorem, judicatur donare

D d d 3

yendi-

venditori liberaliter excessum supra rationem legis , ut ipse carius vendat, pretium vulgare. Ad illud quod opponit Delugo *e*, ex secunda hac sententia sequi, simiam vel catulum posse licet vendi pretio unius regni, facilè respondetur, vel concedendo sequelam: sicut enim is potest renunciare , seu donare regnum alteri liberaliter, si suum omnino est, ut supponimus, sic poterit dare pro catulo, quod minus est; vel responderetur, nos loqui de venditionibus communiter & moraliter occurrentibus, quæ nonnquam tantam afferunt distantiam pretij à re.

e Delug. d. 26. de just. sec. 4. n. 47.

Merces nunc cariores , mox futurae viles , & contra , quanti?

21. Tertiò: qui scit, res intra paucos dies, etiam unum, minoris valituras, potest sine in iustitia hodie, pretio currenti majori, vendere. Et qui scit, pluris valituras, potest hodie, currente charitatem) quia potest quis rebus suis minore pretio, emere; ratio est, quia consulere, etiam si inde damnum alianti justè res venditur, & emitur, quanti tunc valet, nec scientia debet scienti obesse. Excipe primò, nisi si quis sit ex consiliarijs, vel sit princeps, qui taxam futuram præsciunt: hi enim ex officio tenentur dare operam, ut ex suis legibus, quantum fieri potest, unus plus alio non gravetur: & nisi (addit Lef- fusi *g*) muneribus consiliarium tu corrumpas, ut tibi futuram metam revelet. Sed certè, etiam consiliarium seu principem posse suas merces presenti pretio vendere, docet Delugo *h*, quando non differt ex industria promulga-

f Mol. t. 2. d. 354. citans I. Th. alioſque, Fag. l. 5. de contr. e. 37. num. 10. Delugo t. 2. de just. d. 26. sec. 8. §. 2. qui num. 144. Idem putat de libro mox prohibendo, Caſtrop. de justit. comm. d. 5. p. 15. g Leſſ. l. c. dub. 5. h Delugo t. 2. de just. d. 26. sec. 8. §. 2. à num. 139. i Leſſ. loc. cit.

12. Dixi (sine iustitia) addo nunc, (& communiter l sine peccato contra quod proximo obveniat. Tunc ergo solum erit contra charitatem, quando multum est depauperandus proximus, atque à statu suo notabiliter dimovens, quod est rarissimum.
l Leſſ. ibid. num. 42.

In subhaftatione quanti?

23. Quartò, in subhaftatione (*Incanto*) tanti potest vendi res, vel emi, quantum m sine fraude potes extorquere, etiam infra, vel supra dimidium, quo res extra subhaftationem valent;

Ratio

§. V.

*Casus aliquot speciales circa rerum
pretia.*

Ratio est triplex; vel quia merces ultimorum vilescunt; vel quia hic modus vendendi rem exponit periculo utriusque fortunæ, lucrandi, vel perdendi, vel quia excessus judicatur liberaliter donari, cum nulla necessitas cogat, hunc vendendi emendivè modum eligere. Adde quartò, quia justum pretium in eo modo vendendi, ex praxi omnium, etiam timoratorum n. est, quanti minoris emere, vel quanti majoris vendere potes.

m Gordon. Villal. Molin. Bannes. alij que, quos citat sequiturque Diana p. 4. tr. 4. refol. 12. n Bonac. de contr. d. 3. q. 1. p. 4. num. 27. alios cit.

24. Dixi (sine fraude) si enim empor avertat, per vim vel fratidem, vel etiam per preces, alios offerentes; vel si venditor factos offerentes supponat; vel tempus ineptum ad proclamacionem, quando scilicet rara est ementium frequentia, eligit; vel quid simile; in iustitia committitur, & pretium erit restituendum, juxta probabilem dampnum, quod domino rei fit, ut ex se patet. Si quis roget aramicos, ne supra certam summam offerant, ut ipse emere possit pretio infimo justo (quanti scilicet res infimo pretio sine iustitia valet) concedunt plerique o; Immo Caramuel petiam pretio minore, quam sit infinitum. Quod tamen ego nullo modo approbo, quia sic jam tolleretur substantia subhaftationis, quæ sola dat licentiam vendendi, quanti potes, sincere & sine fuko & fallacia.

o Multi apud Dianam p. 1. tr. de contr. ref. 76. p Caram. l. 2. Tb, mor. num. x.

¹ **P**rimò dubitari potest, an exteris, in quibusdam casibus concedi à principe a possit, ut ipsi pluris vendant, quam vendant incolæ? Præterea, an incolæ, quod pluris sic emerunt ab exteris, pluris etiam & ipsi vendere b queant? denique si in una civitate res sit carior, quam in alia, possumus c ego in hanc adducere rem meam, v.g. frumentum, & ibi carius vendere? respondeo, affirmative.

a Delugo t. 2. de just. d. 26. s. 6. f. 5. n. 62.
b Idem num. 71. c 72. c Idem nu. 73.

2. Secundò: an res, v.g. frumentum d possim justo pretio vendere, cogendo insuper emptorem, ut emat ipse aliquid, v.g. oleum à me? respondeo, negative.

d Idem num. 64.

3. Tertiò: an merces longè præstantes possint e vendi aliquanto pluris ultra taxam legitimam? rursus, an possint f separari v.g. fructus longè meliores, & vendi pari modo ultra taxam, vendendo ceteros juxta taxam, si ceteri remanent æque boni, atque illi, qui venduntur communiter? respondeo, affirmative.

e Idem n. 64. f Idem n. 66. quod negat Diana p. 1. tr. de contr. n. 35.

Nota tamen illud (longè) & illud (remanent æque boni: nam hinc damnabis macellarios, qui danti majus pretium meliores carnes partiuntur, ossa vero porrigunt alijs: debent enim æqualiter miscere carnes cum proportionata

